

Työeläkelaitoksille

KATSAUS SOVELTAMISASIOIHIN 1/99

Soveltamispyynnöt eläkelaitoksilta

Pyydämme, että eläkelaitokset ilmoittaisivat Eläketurvakeskukselle lähettämässään soveltamispyynnöissä, haluavatko ne asiasta valituskelpoisen päätöksen vai riittääkö Eläketurvakeskuksen lausunto.

Työsuhde / yrittäjätoiminta

DOPING-TESTAAJA TYÖSUHTEESSA

Ry:llä on 70 valtuutettua doping-testaajaa, jotka ovat yleensä terveydenhuollon ammattilaisia. Testien määrä vaihtelee 5 - 100 testiin vuodessa testaajaa kohti. Saadakseen valtuutuksen henkilön on käytävä kahden päivän koulutusjakso ja avustettava noin 30 testin suorittamisessa. Testaajat suorittavat testauksia oman toimensa ohella satunnaisesti heille sopivina aikoina. Työstä maksetaan kiinteä korvaus, joka on eri summa harjoituskaudella ja kilpailukaudella. Avustajan palkkio on pienempi kuin varsinaisen testaajan palkkio.

Testaaja menee toimeksiannon saatuaan kilpailu- tai harjoituspaikalle, esittää tapahtuman vastaavalle testimääräyksen ja suorittaa arvonnän, esittää urheilijalle virallisen testikutsun, täyttää testipöytäkirjan ja suorittaa testin annettujen ohjeiden mukaan. Testaaja määrittelee testipaikalla näytteen pH:n ja ominaispainon. Näytteet toimitetaan sinetöityinä laboratorioon.

Testaaja X ilmoitti käyttävänsä testauksissa työnteettäjän välineitä. Työ on epäsäännöllistä ja tapahtuu erikseen kutsuttaessa. Työstä on sovittu suullisesti. X saa työskennellä samanaikaisesti muille työnteettäjille. Hän ei saa vuosilomaa eikä lomakorvausta, mutta hänelle maksetaan päivärahoja ja matkakorvauksia. Hänelle on annettu testiohjeet. Vero pidätetään verokortin mukaan.

Ry:n ja X:n antamat tiedot poikkesivat osittain. X ilmoitti antavansa tietoja työstään jokaisen testikerran jälkeen, sen sijaan ry:n mielestä X:n tuli antaa tietoja kerran vuodessa. Oikeudesta käyttää sijaista ja apulaista oli myös eriäviä mielipiteitä. X ilmoitti aloittaneensa työn vuonna 1994, ry vuonna 1992.

3.6.1999

ETK: X on työsuhteessa ry:hyn. Häneen sovelletaan TaEL :a 1.1.1998 alkaen ja sitä ennen TEL:a, jos lain soveltamisen edellytykset muutoin täyttyvät.

X tekee ry:n valtuuttamana testejä ry:n määräämänä aikana ja määräämässä paikassa. Hän käyttää työntekijän välineitä. Hänelle on annettu koulutus ja testiohjeet. X laatii jokaisesta testikerrasta pöytäkirjan. Matkakuluja korvataan. Sijaisen ja apulaisen palkan maksaa ry.

Työn luonteesta saattaa seurata, että osapuolet ovat voineet tehdä pätevästi määräaikaista työsopimuksia. Ennen 1.1.1998 X:ään sovelletaan TEL:a, jos lain soveltamisen edellytykset täyttyvät.

ETK:n lausunto 30.3.1999, sov12071 (tiedustelut Telma Syri)

* * *

EVANKELISTAT TYÖSUHTEESSA

Yhdistys on perustettu tukemaan evankelistojen kutsumustyötä. Yhdistys avaa evankelistalle oman tukirengastilin, jolle yksityiset lahjoittajat (kannatuspiiri) voivat tallettaa haluamansa summan rahaa. Evankelista voi luvan turvin esittää tilaisuuksissa toivomuksen rahallisesta tuesta. Mikäli evankelistoille maksetaan palkkaa, jokaisen on itse huolehdittava veroistaan.

ETK: työsuhteessa

Työn luonteen vuoksi evankelistat eivät saa suoria ohjeita yhdistykseltä. Mm. seuraavat seikat viittaavat työsuhteen olemassaoloon:

- yhdistys hankkii evankelistoille rahankeräysluvan
- yhdistys avaa evankelistoille oman tilin, jolle kanavoidaan varoja
- tili näkyy yhdistyksen kirjanpidossa, vaikkakin sen käyttöoikeus on ainoastaan kyseessä olevalla evankelistalla
- yhdistyksen hallituksen päätöksen mukaan evankelistat voivat veloittaa tukirengastililtä työkulunsa
- he voivat nostaa tililtä myös palkkaa, mikäli kuluja jälkeen tilille jää rahaa
- evankelista on työeläkelakeja sovellettaessa yleensä pidetty työsuhteessa olevina työntekijöinä.

ETK:n kirje 13.4.1999, ETK sov12076 (tiedustelut Ritva Lehtinen).

* * *

KESÄYLIOPISTON OPETUSHENKILÖKUNNAN ELÄKETURVA

Kesäyliopistoilla ei ole ympärivuoden työskenteleviä, vakinaisia kouluttajia, vaan kunkin koulutustapahtuman koulutuksesta sovitaan erikseen eri kouluttajien kanssa. Kouluttajien työsuhteet vaihtelevat kestonsa ja muotonsa puolesta huomattavasti toisistaan. Koulutustapahtuman sisällöstä huolehtii aina kouluttaja. Kaikkien kouluttajien palkkiot maksetaan heille henkilökohtaisena, ennakkipäätöksen alaisena tulona.

ETK otti kantaa seuraaviin esimerkitapauksiin:

3.6.1999

Vieraileva luennoitsija luennoi kahden viikonlopun aikana 24 tunnin luentosarjan, joka on osa avointa yliopisto-opetusta. Luennoitsija on yliopiston virassa oleva professori. Hänelle maksetaan luentopalkkion lisäksi matkakustannusten korvaukset valtion matkustussäännön mukaan. Luentopalkkioon sisältyy luentotenttikysymysten teko ja vastausten korjaus. Tenttien valvonnasta huolehtii toimistohenkilökunta.

ETK: Tässä tapauksessa luennoitsijan työ on normaalia opetustyötä, jota pidetään työsuhteessa tapahtuneena. Opetus on osa avointa yliopisto-opetusta. Opettajan työhön sisältyy luentojen lisäksi tenttikysymysten laatiminen ja korjaaminen.

Tilapäinen kielikouluttaja toimii syyslukukauden aikana tiistaisin kouluttajana keskustelukursseilla. Työtunteja on 10 x 2 h. Sama henkilö saattaa toimia myös muilla kursseilla.

ETK: Kyseessä on normaali työsuhteessa tehty opetustyö, joka on vakuutettava joko TEL:n tai TaEL:n mukaan.

Laudatur-tutkielmaseminaari I:n ohjaajana kesäyliopistossa toimii yliopiston apulaisprofessori. Hän antaa ohjausta neljänä päivänä lukuvuoden aikana kuusi tuntia päivässä tuntipalkalla. Erikseen sovitaan, että järjestetään myös Tutkielmaseminaari II ensimmäisen seminaarin jälkeen. Toisessa osassa on kolme ohjauksetta à 8 tuntia. Lisäksi apulaisprofessorilla on erikseen sovitut kahden päivän koulutustilaisuudet (2 kpl), joiden kohderyhmä on toinen kuin tutkielmaseminaarien. Apulaisprofessori saa matkakorvaukset valtion matkustussäännön mukaisesti.

ETK: Ohjaajan työ on opetustyöhön verrattavaa työtä, jota voidaan pitää työsuhteessa tehtynä työnä. Seminaari on osa opetuskokonaisuutta, joka toteutetaan kesäyliopiston antamien suuntaviivojen ja ohjeiden mukaisesti.

Kielikurssikouluttajan kanssa on sovittu useista erillisistä kielikursseista, jotka kestävät 16-24 tuntiin. Kurssit eivät muodosta yhdessä minkäänlaista kokonaisuutta. Kouluttajalle ei synny oikeutta verottomiin matkakorvauksiin.

ETK: Kielikoulutusta pidetään normaalina opetustyönä ja näin ollen työsuhteessa tehtynä.

Tentaattori laatii avoimen yliopisto-opetuksen kirjallisuuskuulustelun tenttikysymykset ja arvostelee annetut vastaukset. Tentaattorin kelpoisuuden määrittelee yliopisto. Kysymys- ja vastauspaperit välitetään hänelle postitse. Tentaattorille maksetaan palkkio jokaisesta opintojakson kysymyksestä ja arvostellusta vastauksesta. Tenttejä on 1-8 kpl/vuosi/tentaattori.

ETK: Annetuilla tiedoilla tuntuu siltä, että tentaattori ei toimisi työsuhteessa kesäyliopistoon. Hän toimii tietynlaisena asiantuntijana, joka tekee toimeksiantonosta pyydetty tenttikysymykset ja korjaa niihin annetut vastaukset. Työ tehdään kappalepalkalla ja tentaattori saanee tietyissä rajoissa itse valita, missä ja milloin hän pyydetyn työn tekee. Yrittäjänä tehdystä työstä ei palkkionmaksajan tarvitse maksaa työeläkevakuutusmaksuja.

3.6.1999

Jos tentaattorina toimivaa henkilöä pidetään muun kesäyliopistolle tekemänsä työn perusteella työsuhteessa olevana, hän esimerkiksi opettaa samaisia aineita myös kesäyliopistossa, silloin voitaisiin ehkä katsoa, että tentaattorin työ on osa työsuhteessa tehtyä työtä ja tentaattorin työstä maksettu palkkio tulisi lisätä hänen TEL-eläkepalkkaansa. Näissäkin tapauksissa pitäisi tarkemmin selvittää, onko töistä tehty eri sopimukset, jne.

Alan asiantuntijoita luennoi kesäyliopiston järjestämän ammatillisen lisäkoulutuksen koulutustilaisuudessa. Heidän kanssaan on sovittu 2-8 tunnin mittaisesta luennosta. Luennoijille maksetaan tuntipalkkio sekä korvataan matkakulut, jos he ovat ulkopaikkakuntalaisia.

ETK: Nämä asiantuntijaluennoijat ovat hyvä esimerkki sen tyyppisestä luennoinnista, jota yksityisellä sektorilla ei pidetä työsuhteessa tehtynä työnä. Kyseessä on yksittäinen, asiantuntijalta tilattu luento, joka pidetään tietystä aiheesta tiettyyn aikaan tietyssä paikassa. Palkkionmaksajalla ei ole TaEL-maksuvelvollisuutta.

Tutor palkataan avoimeen yliopisto-opetukseen kuuluvaan monimuoto-opetukseen opintoryhmän tueksi. Opintoryhmä kokoontuu 2-3 kertaa kuukaudessa noin 3 tuntia kerralla. Opintokokonaisuudesta vastaava yliopisto perehdyttää tutorin tehtäväänsä. Koulutuksen opetus- ja materiaalikuluista vastaa ao. yliopisto. Kesäyliopisto maksaa tutorille oppiarvon mukaisen palkkion, matka- ja majoituskulut sekä puhelinneuvotteluista aiheutuva linjakulut. Lisäksi kesäyliopisto maksaa tutorille korvauksen osallistumisesta opintoryhmälle järjestettävään opetukseen. Tutorin tehtäviin ei kuulu opetusta eikä oppimistehtävien tai tenttien vastaanottamista.

ETK: Tutor tekee työtään työsuhteessa kesäyliopistoon. Työ on selkeästi työnantajan johdon ja valvonnan alaisena tehtyä. Tutor saa opastusta työhön ja hän on velvollinen näiden ohjeiden puitteissa toimimaan. Se seikka, että yliopisto huolehtii tutorin koulutuksesta ei muuta kesäyliopiston työnantaja-asemaa, koska koulutuksen järjestävänä osapuolena on kuitenkin kesäyliopisto, joka maksaa myös tutorin palkan.

Lähiopetuksesta kesäyliopistopaikkakunnalla maksaa kesäyliopisto yliopiston opettajille palkkion ja matkakulut. Lähiopetus kuuluu edellä kuvattuun monimuoto-opetukseen, joka kestää 4-10 tuntia/kerta. Lähiopetusta annetaan 2-4 kertaa lukuvuodessa.

ETK: Lähtökohtaisesti tässäkin on kysymys opetuksesta, jota pidetään työsuhteessa tehtynä työnä. Näissä tilanteissa voisi olla kysymys myös ns. asiantuntijaluennostakin, mutta koska kyse on opintokokonaisuuteen kuuluvasta opetuksesta, opetuksellinen elementti on kuitenkin niin suuri, että vaaka kallistuu työsuhteen puolelle.

Seminaarit ikääntyvien yliopistossa, jotka kuuluvat kesäyliopistojen toimintaan, kokoontuvat lukukauden aikana 6-10 kertaa á 2 tunnin istuntoihin yleensä joka toinen viikko. Ohjelmat suunnitellaan useitten tahojen yhteistyönä lukukaudeksi kerrallaan. Opettajalle kertyy lukukauden aikana 12-20 opetustuntia. Opetuk-

3.6.1999

sesta maksetaan tuntipalkkio. Useat seminaarit ovat useamman lukukauden kestoisia ja saman opettajan vetämiä.

ETK: Tässä on kysymyksessä opetustyö, joka tehdään työsuhteessa. Eläkelaki määräytyy lähtökohtaisesti työsopimuksen pituuden perusteella. Näissä tapauksissa työsopimus lienee ainakin lukukausikohtainen, joten opettajat vakuutetaan TEL:n mukaan, jos ansiot ylittävät TEL-rajan.

ETK:n lausunto 2.12.1998, ETK sov12051.

* * *

KY:N VASTUUNALAISENA YHTIÖMIEHENÄ OLEVAN JAKAMATTOMAN KUOLINPESÄN OSAKAS YEL:IIIN

Eläkelaitos tiedusteli, voidaanko B vakuuttaa YEL:n mukaan seuraavassa tilanteessa:

Ky:n vastuunalaisen yhtiömiehen A:n kuoltua vuonna 1990, hänen sijaansa Ky:n vastuunalaiseksi yhtiömieheksi oli tullut hänen jakamaton kuolinpesänsä, jonka osakkaina ovat leski B, sekä A:n ja B:n kolme lasta. A:n jälkeen ei oltu toimitettu ositusta hänen ja B:n välillä. B piti Ky:tä PK 3:1 a §:n nojalla jakamattomana hallinnassaan. B oli hakenut YEL:ä toiminnastaan Ky:ssä. Yrittäjätoiminta oli alkanut 1.10.1997. Kuolinpesän osakkaista B:n ilmoitettiin olevan ainoa, joka työskentelee yrityksessä.

ETK: B:n toimintaan Ky:ssä sovelletaan YEL:ä 1.10.1997 alkaen sikäli kuin YEL:n edellytykset muutoin täyttyvät.

TEL 2 §:n 7 momentin mukaan avoimen yhtiön tai muun yhteisön sellaista osakasta, joka on henkilökohtaisesti vastuussa yhteisön sitoumuksista, ei pidetä tätä lakia sovellettaessa työsuhteessa olevana.

Avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 1 §:n mukaan Ky:n vastuunalainen yhtiömies vastaa henkilökohtaisesti yhtiön velvoitteista. Ky:n vastuunalaisen yhtiömiehen A:n kuoltua vuonna 1990, hänen sijaansa Ky:n vastuunalaiseksi yhtiömieheksi oli tullut hänen jakamaton kuolinpesänsä, jonka osakkaina olivat leski B, sekä A:n ja B:n kolme lasta.

Perintökaaren mukaan jakamattoman kuolinpesän osakkaat vastaavat henkilökohtaisesti kuolinpesän sitoumuksista. Näin ollen Ky:n vastuunalaisena yhtiömiehenä olevan jakamattoman kuolinpesän osakkaat vastaavat henkilökohtaisesti myös Ky:n sitoumuksista ja kuuluvat YEL:n piiriin, mikäli YEL:n edellytykset muutoin täyttyvät.

B:n ilmoitettiin työskentelevän yrityksessä ja aloittaneen yrittäjätoiminnan 1.10.1997. Näin ollen häneen sovelletaan YEL:ä sikäli kuin YEL:n muut edellytykset täyttyvät.

ETK:n lausunto 15.12.1998, sov12053 (tiedustelut Monika Sievänen).

* * *

3.6.1999

Eläkepalkka

ELÄKEPALKKAAN LUETTAVAT ANSIOT

Oy:ssä tehtiin lamavuosina palkkaleikkauksia. Niiden myötä keskusteltiin tulospalkkion maksamisesta koko henkilöstölle aikojen parannuttua. Mitään sopimusta asiasta ei tehty. Vuoden 1998 alussa yhtiön hallituksessa päätettiin maksaa henkilöstölle vuodelta 1998 tulospalkkiota 10 % tilinpäätöksen rahoitustuloksesta. Palkkio maksettaisiin vuoden 1999 keväällä tilinpäätöksen jälkeen kaikille niille, jotka ovat olleet yhtiön palveluksessa yli puoli vuotta. Palkkiolla ei korvattu palkankorotuksia eikä sen maksamisesta tehty mitään sopimusta. Palkkion maksamiselle asetettiin ehdoksi, ettei laittomiin työtaistelutoimenpiteisiin ryhdytä. Lisäksi edellytettiin, etteivät palkat liu'u yli alan keskipalkkojen. Lopullinen päätös palkkion maksamisesta tullaan tekemään yhtiökokouksessa, jossa hallituksen ehdotus on käsittelyn pohjana.

ETK: Oy:n lausuntopyynnössään kuvailema palkkio on TEL 7 e §:n mukaista eläkepalkkaa.

Eläkepalkkaa laskettaessa työansio määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin veron ennakkoa pidätettäessä. Kaikkia sellaisia tuloja, joita pidetään palkkatulona veron ennakkoa pidätettäessä ei kuitenkaan lueta eläkepalkkaan. Eläkepalkaksi katsottavalta edulta edellytetään lisäksi, että se voidaan katsoa sovitukseksi vastikkeeksi työsopimuksen perusteella suoritetusta työstä.

Oy:n maksaman palkkion osalta ei ole epäselvyyttä siitä, etteikö palkkio olisi veron ennakonpidätyksen alaista. Kyseenalaiseksi on asetettu sen sijaan se, voidaanko palkkiota pitää vastikkeena tehdystä työstä vai onko kyseessä voitonjakoon rinnastettava erä.

Oy kertoo lausuntopyynnössään, että lamavuosina palkkoja yhtiössä leikattiin. Tuolloin keskusteltiin myös tulospalkkioiden maksamisesta parempina aikoina. Tämä yhdessä palkkaliukumia koskevan ehdon kanssa viittaa siihen, että kyse olisi palkkaleikkausten kompensoinnista tai joka tapauksessa palkkaan verrattavasta erästä, joka vaikuttaa keskipalkkoihin. Toinen palkkion maksamiselle asetettu, työrauhaa koskeva ehto tukee myös tätä käsitystä.

Jotta kysymys olisi eläkepalkkaan kuulumattomasta voitonjaosta tai ns. käteisestä voittopalkkiosta, edellytetään, että voitonjako tai palkkio maksetaan koko henkilöstölle. Oy:n suunnitteleman mallin mukaan palkkion maksaminen ei saa johtaa siihen, että palkat liukuisivat yli alan keskipalkkojen. Tämä ehto saattaa rajata osan henkilöstöä palkkiota saavan ryhmän ulkopuolelle.

Eläketurvakeskus katsoo, että Oy:n kuvailema palkkio ei ole luonteeltaan voitonjakoa vaan vastiketta tehdystä työstä. Näin ollen palkkio otetaan huomioon TEL:n mukaista eläkettä laskettaessa.

ETK:n lausunto 7.12.1998, ETK sov12052.

* * *

3.6.1999

TYTÄRYHTIÖN AVAINHENKILÖILLE OSTETUT EMOYHTIÖN OSAKKEET EIVÄT TEL- PALKKAA

Kolme suomalaisen yhtiön palveluksessa johtavassa asemassa työskentelevää avainhenkilöä sai noin 170.000 markan (brutto) suuruisen suorituksen samaan konserniin kuuluvalta ruotsalaiselta sisaryhtiöltä. Sisaryhtiö toimii konsernin sisäisenä palveluyhtiönä. Suoritus maksettiin siten, että sisaryhtiö osti avainhenkilölle näiden suostumuksella 325 kpl emoyhtiön osakkeita ja lähetti heille rahat tuloveron suorittamista varten. Suorituksesta päätti konsernin johto. Sen taustalla oli koko konsernin hyvä tulos. Suoritus on kertaluontoinen eikä siitä oltu tehty minkäänlaista ennakkosopimusta. Palkkiota vastaan avainhenkilöt sitoutuivat yhtiön palvelukseen ja olemaan myymättä saamiaan osakkeita kolmen vuoden ajan.

ETK: Ei TEL-palkkaa.

Palkkion maksamisen perusteena on koko konsernin hyvä tulos, johon avainhenkilöiden työpanoksella ei ole ollut välitöntä merkitystä. Palkkion maksamisesta ei ole tehty minkäänlaista ennakkosopimusta ja kyseessä on kertaluontoinen suoritus. Kysymys on voitonjaon tyyppisestä suorituksesta, jota ei ole maksettu sovittuna vastikkeena työsopimuksen mukaisesta työnteosta.

ETK:n lausunto 5.2.1999, ETK sov12069 (tiedustelut Maijaliisa Takanen).

* * *

LEL/MYEL**PERHEYRITYKSEN JÄSENEEN EI SOVELLETA LEL:A**

X ja Y ovat sukupolvenvaihdoseläkkeellä ollessaan toimineet poikansa tilalla maatalouslomittajina ja tehneet auttamismielessä muitakin tilan töitä. X ja Y asuvat jatkajien kanssa samassa pihapiirissä, mutta eri rakennuksessa. Maatalouslomituksesta on maksettu LEL-maksut.

ETK: X:ään ja Y:hyn ei sovelleta LEL:a. He ovat MYEL:n mukaisia perheyri-tyksen jäseniä, mutta heitä ei voida enää vakuuttaa MYEL:n mukaan. MYEL:n piiriin kuuluvaa työtä tekevää henkilöä ei voida samasta työstä vakuuttaa LEL:n mukaan.

ETK:n lausunto 23.4.1999, ETK sov12078 (tiedustelut Telma Syri).

* * *

Jääkiekkoilijaa koskeva VakOn päätös

ETK on 3.4.1996 antanut päätöksen (sov1646) suomalaisen jääkiekkoilijan (X) pelaamisesta urheiluseurassa. X:n ja urheiluseuran väliset sopimukset olivat tavanomaisen sopimusmallin mukaisia. Pelaaminen tapahtui vuosina 1987 - 1993, ja se oli X:lle miltei ainoa tulolähde. Ansiot pelaamisesta olivat aluksi melko pienet: 36 350 mk vuonna 1988, 25 310 mk vuonna 1989 ja sen jälkeen noin 59 000 - 108 000 mk vuodessa. Vuoden 1987 ansioita ei saatu.

3.6.1999

ETK:n päätöksen mukaan X:ään sovellettiin TEL:a. TEL:n piiriin kuulumisen edellytykset olivat täyttyneet ainakin ajalla 1.1.1988 - 30.4.1993.

Urheiluseura valitti päätöksestä. ELK hylkäsi valituksen samoin kuin VakO päätöksellään 6.11.1998.

Raja ammattimaisen ja harrastuspohjaisen urheilamisen välillä on liukuva. Kun urheileminen suljettiin TEL:n ulkopuolelle 1.5.1995 lukien (372/95), urheiluseurat veloitettiin järjestämään urheilijoille eläketurva urheilemisesta erikseen vakuutuksella. Vakuutusturvan takaavan vuositulon alarajaksi säädettiin asetuksessa (537/95) 56 640 mk.

X:n osalta ei siis haettu harrastustoiminnan ja ammattimaisuuden rajaa em. Asetuksella määritellystä tulotasosta, vaan katsottiin koko uran kuuluneen TEL:n piiriin. (tiedustelut Telma Syri).